

آموزش اصول فقه

در ۲۱ روز

تألیف:

هادی رحمانی

وکیل پایه یک دادگستری

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه تهران

مجمع علمی و فرهنگی مجد

عنوان و نام پدیدآور:	آموزش اصول فقه در ۲۱ روز - تألیف: هادی رحمانی
مشخصات نشر:	تهران: مجد، ۱۳۹۴.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۳۴۷-۹
وضعیت فهرست نویسی:	فیبای مختصر
پادداشت:	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شماره کاتالانسی ملی:	۳۷۸۷۲۸۵

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

آموزش اصول فقه در ۲۱ روز

تألیف: هادی رحمانی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان وحید نظری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۲۲۲ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۳۴۷-۹

ISBN: 978-600-193-347-9

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۲، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (متری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۳۶۲۶۸۶۷۰ - ۰۳۵

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۳۰۰۸۷۷۶۷۷

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

مقدمه ی مؤلف

اقتصادی آموزاگر طالب فیضی

هوگز نخورد آب زمینی که بلند است

آشنائی با اصول فقه از دیر باز در حقوق ایران از جایگاهی ویژه برخوردار بوده و در محاکم و در استدلال قضات و وکلای دادگستری بسیار مورد استفاده قرار گرفته است. همین امر باعث شده که متولیان امر این درس را به عنوان یکی از منابع آزمون وکالت و برخی از آزمون های حقوقی دیگر انتخاب نمایند. کمبود منابعی که در زمینه ی آموزش اصول فقه از نظم لازم و متناسب با زمان محدود حقوقدانان و داوطلبان شغل وکالت برخوردار باشد، سبب شده این درس به یکی از موانع اصلی موفقیت در آزمون وکالت برای خیلی از داوطلبان این آزمون تبدیل شود. از آنجائی که مطالب درس اصول فقه بسیار فرار بوده و خیلی سریع فراموش می شود بهترین شیوه را برای بیان مطالب آن و تثبیت در ذهن دانشجویان عزیز، بیان نموداری به شیوه ی کاملاً متمایز از منابع موجود یافتیم، به نحوی که تمام طبقه بندی های لازم به صورت تصاویری در ذهن دانشجو نقش بندد. بی شک شیوه ی خاص و منحصر به فرد بیان مطالب در این کتاب دانشجو را در سریع ترین زمان ممکن با شالوده ی اصول فقه آشنا می سازد.

از آنجائی که علم اصول فقه حاصل سال های متمادی زحمات علمای شیعه و سنی در کنج کتابخانه ها، مکتب ها، کلاس ها و خلوت های خالص آنها می باشد، هم اکنون کسی (جز فقیه) نمی تواند مدعی تألیف کتابی در اصول فقه باشد و می توان گفت در حال حاضر بیشترین خدمت را کسی به این علم می نماید که مطالب و مباحث اصول فقه را به بهترین وجه ممکن طبقه بندی و بیان نموده و ابهام ها و تردید های دانشجو را تا حد ممکن برطرف نماید لذا اینجانب خود را مولف اصول فقه نمی دانم بلکه صرفاً بیان کننده ی آموخته های خود از دیگران هستم و تنها هنر این اثر بیان مطالب و شیوه های بیان آموخته شده، به شیوه های نوین روانشناسی یادگیری می باشد. این اثر نیز در راستای همین امر یعنی بیان ساده و

طبقه بندی شده ی مباحث پیچیده ی اصول فقه به وجود آمده است و نویسنده ی آن را امید این است که لااقل تا حد زیادی به این هدف دست یافته باشد.

در برخی مباحث اصول عملیه از جمله استصحاب کلی و جزئی و نیز مبحث اجمال مخصص از شیوه ی طبقه بندی استاد دکتر محمد حسین شهبازی، استاد مسلم حقوق مدنی و اصول فقه، بهره جسته ام که در این دو مورد کتاب استاد ابوالحسن محمدی بینهایت ضعیف و نارسا می باشد. در این اثر از کتاب دکتر ابوالحسن محمدی نیز به میزان قابل توجهی استفاده شده است.

پس از چاپ اول این کتاب و استقبال کم نظیر دانشجویان از آن خصوصاً در روزهای نخستین چاپ آن در نمایشگاه بین المللی کتاب سال ۱۳۹۲، پیشنهادات فراوانی نیز در اصلاح کتاب به دست اینجانب رسید که برخی از آن ها در این چاپ اعمال شده اند و به یاری خداوند در چاپ بعدی، کتاب کاملاً متفاوتی در اختیار دانشجویان عزیز قرار خواهد گرفت. کتاب دیگری نیز در زمینه ی کاربرد اصول فقه در مواد قانونی در دست تألیف است که در صورت نشر بدون تردید منبع کاملی برای یادگیری کاربردی اصول فقه خواهد بود.

شیوه ی مطالعه ی این کتاب

شیوه ی پیشنهادی نویسنده ی این اثر این است که دانشجو در هر روز یک درس را مطالعه نماید و روز بعد، قبل از مطالعه ی درس جدید، مرور سریعی بر درس قبل، خصوصاً اشکال و نمودارها، داشته باشد و سپس درس جدید را مطالعه نماید. بهتر است در پایان هر هفته دانشجو بر مطالب هفته ی گذشته نیز مرور سریعی داشته باشد. مطالب درس اصول فقه به علت ویژگی خاصی که دارد بسیار سریع به فراموشی سپرده می شود و لازم است در بازه های زمانی خاصی مرور گردد. در مرور های بعدی نگاه سریعی به نمودارها می تواند تمام مطالب را در ذهن شما تداعی نماید. به طور قطع دانشجو با حداکثر روزی دو ساعت مطالعه، در بیست و یک روز بر مباحث درس اصول فقه (مبانی استنباط حقوق اسلامی) مسلط خواهد گردید. از آنجائی که دامنه ی مباحث اصول به هیچ وجه محدود نیست، به هیچ وجه مدعی

کمال این اثر نیستم اما می توان ادعا نمود که شالوده ی درس اصول در این اثر آمده است. علاقه مندان می توانند برای مطالعه ی بیشتر، به منابعی که در فهرست منابع و مآخذ این کتاب آمده است، مراجعه نمایند.

نویسنده بر این باور است که بهترین شیوه ی آموزشی اصول فقه، شیوه بیان ابتکاری موجود در این کتاب می باشد. البته به شرط اینکه مرورهای منظم طبق الگوی پیشنهادی انجام گیرد. از دانشجویان عزیز و صاحب نظران عرصه ی اصول فقه انتظار می رود که برای بهینه سازی این اثر بر بنده منت نهاده و ایرادات و کاستی های احتمالی کتاب را به ایمیل اینجانب به نشانی Hadirahmani@ut.ac.ir ارسال نمایند تا در چاپ های بعدی کتاب مورد نظر قرار گیرد.

بر خود لازم می دانم از ناشر محترم جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک و سایر عوامل زحمتکش آن انتشارات خصوصاً سرکار خانم زهرا رحمانی، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.

هادی رحمانی

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، دانشگاه تهران

زمستان ۱۳۹۳

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

کلیات اصول فقه

روز اول (کلیات اصول فقه)	۲
گام اول: بررسی تاریخی	۳
گام دوم: تعریف، موضوع و فایده ی اصول فقه	۱۵

مقصد اول: الفاظ

روز دوم (دلالت، وضع و استعمال لفظ)	۱۹
گام اول: دلالت و اقسام سه گانه ی آن	۲۰
گام دوم: وضع الفاظ	۲۳
گام سوم: استعمال الفاظ	۲۶
روز سوم (ترادف و اشتراک، حقیقت و مجاز)	۳۴
گام اول: آشنائی با چند اصطلاح	۳۵
گام دوم: حقیقت و مجاز و علائم آن ها	۳۹
روز چهارم (حقیقت و اقسام آن)	۴۷
گام اول: اقسام حقیقت	۴۸
گام دوم: اقسام حقیقت عرفی	۵۳
روز پنجم (اصول لفظیه، صحیح و اعم، مشتق)	۶۱
گام اول: شک در مراد متکلم	۶۲
گام دوم: اصل ظهور	۶۹
گام سوم: صحیح و اعم	۷۳
گام چهارم: مشتق	۷۶
روز ششم (اوامر)	۸۱
گام اول: امر و تعاریف مربوط به آن	۸۲
گام دوم: حکم شرعی	۸۷

۹۵.....	گام سوم: دلیل و انواع آن
۹۸.....	روز هفتم (اوامر؛ اقسام واجب)
۹۹.....	گام اول: اقسام واجب
۱۱۵.....	روز هشتم (نواهی)
۱۱۶.....	گام اول: نواهی
۱۱۹.....	گام دوم: آیا نهی موجب فساد است؟
۱۲۴.....	روز نهم (مفاهیم؛ مفهوم و منطوق)
۱۲۵.....	گام اول: تعاریف
۱۲۸.....	گام دوم: اقسام منطوق
۱۳۲.....	گام سوم: مفهوم
۱۴۵.....	روز دهم (عام و خاص)
۱۴۶.....	گام اول: انواع عام و معیار تشخیص آن ها
۱۵۲.....	گام دوم: مخصّص
۱۵۹.....	روز یازدهم (عام و خاص؛ اجمال مخصّص، تخصیص عام وسیله ی مفهوم)
۱۶۰.....	گام اول: اجمال مخصّص، تعاریف
۱۶۳.....	گام دوم: اقسام اجمال مفهومی و مصداقی
۱۷۰.....	گام سوم: عمل به عام پیش از فحص از مخصّص
۱۷۴.....	گام چهارم: تخصیص عام وسیله ی مفهوم
۱۷۸.....	روز دوازدهم (دوران امر بین نسخ و تخصیص، مطلق و مقید، مجمل و مبین)
۱۷۹.....	گام اول: دوران امر بین نسخ و تخصیص
۱۸۶.....	گام دوم: مطلق و مقید
۱۹۶.....	گام سوم: مجمل و مبین

مقصد دوم: ادله ی استنباط احکام و امارات

۲۰۱.....	روز سیزدهم (ادله ی استنباط احکام؛ قرآن، سنت و اجماع)
۲۰۲.....	گام اول: قرآن (کتاب)

گام دوم: سنت	۲۰۷
گام سوم: اجماع	۲۱۴
روز چهاردهم (ادله ی استنباط احکام؛ قیاس)	۲۲۰
گام اول: تعریف، ارکان و شرائط قیاس	۲۲۱
گام دوم: اقسام قیاس از جهات مختلف	۲۲۶
گام سوم: تنقیح مناط، اتحاد طریق، تخریج مناط، تحقیق مناط و وحدت ملاک	۲۳۱
روز پانزدهم (ادله ی استنباط احکام، عقل)	۲۳۷
گام اول: کلیات	۲۳۸
گام دوم: مقدمه ی واجب	۲۴۰
گام سوم: آیا اذن در شیء اذن در لوازم آن است؟	۲۵۲
روز شانزدهم (ادله ی استنباط احکام؛ بررسی قواعد، عرف و عادت، امارات)	۲۵۸
گام اول: قواعد استصلاح، استحسان و سنن ذریع	۲۵۹
گام دوم: عرف و عادت	۲۶۵
گام سوم: امارات	۲۷۰

مقصد سوم: اصول عملیه و تعارض ادله

روز هفدهم (اصول عملیه کلیات و اصل برائت)	۲۷۷
گام اول: کلیات	۲۷۸
گام دوم: اصل برائت	۲۸۴
روز هجدهم (اصول عملیه؛ اصل تخیر و اصل احتیاط)	۲۹۱
گام اول: اصل تخیر	۲۹۲
گام دوم: اصل احتیاط	۲۹۴
روز نوزدهم (اصول عملیه؛ اصل استصحاب، ارکان و اقسام آن)	۳۰۶
گام اول: استصحاب	۳۰۷
روز بیستم (اصول عملیه؛ استصحاب کلی و تعارض استصحاب با ادله ی دیگر)	۳۱۸
گام اول: استصحاب کلی	۳۱۹

۳۲۲	 گام دوم: تعارض استصحاب با ادله ی دیگر
۳۳۲	 روز بیست و یکم (تعارض ادله)
۳۳۳	 گام اول: تعریف تعارض ادله و عناصر آن
۳۴۷	 فهرست منابع و مآخذ